

एव तुरीयो यज्ञ इति । यद्वा आदावध्वर्युणाश्चावणम् तत आग्नीध्रेण प्रत्याश्चाव-
णम् यजेति ततोऽध्वर्युप्रैषः ततो होतुर्वषट्कारः इति यज्ञश्चतुर्धा कल्प्यते ॥५७॥

सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयोऽश्विनश्च ॥ अजस्रम् ।

तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान्सम्यग्यन्विष्टा भुवनानि गोपाः ॥५८॥

अग्निदेवत्या त्रिष्टुप् । ज्योतिर्ज्योतीतीतृपोऽग्निः अजस्रं निरन्तरं प्रत्यक्षं पुरस्ता-
त्पूर्वस्यां दिशि आहवनीयतूपेण होमार्थमुदयान् उद्गृह्णाति उत्पूर्वस्य यातिर्लङि प्र-
थमवहुवचने नो रु-आदेशाभावे (३७.) तूपम् वचनव्यत्ययः हृन्दसि लुङ्लङ्लिट्
इति [पा० ३.४.६.] लङ् । कीदृशोऽग्निः सूर्यरश्मिः सूर्यस्येव रश्मयः किरणा यस्य
सः यद्वा सूर्यश्चासौ रश्मिश्च सूर्यतूपस्तद्रश्मितूपश्चेत्यर्थः । हरिकेशः हरति दारिद्र्य-
मिति हरि हिरण्यम् हिरण्यवर्णाः केशाः केशस्थानीया ज्वाला यस्य सः । स-
विता सौति सविता प्राणिनां तत्तद्यापारेषु प्रेरकः । तस्येदशस्याग्नेः प्रसवे आ-
ज्ञायां पूषा पोषकः सूर्यः याति उदयास्तमयनद्वारेणाठति कीदृशः पूषा विद्वान्
स्वाधिकारमहोरात्रिप्रवर्तनात्मकं ज्ञानम् । विश्वा विश्वानि भुवनानि भूतजातानि
सम्यग्यन् सर्वान् लोकान्सम्यगवलोकयन् । गोपाः गोपायतीति गोपाः रक्षकः
धर्मस्य ॥५८॥

विमानं एष दिवो मध्येऽस्तेऽपप्रिवानोदसीऽन्तरिक्षम् ।

स विश्वाचीरभिचष्टे धृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम् ॥५९॥

का० [१८.३.११.] आग्नीध्रदेशादक्षिणं पृथ्या सहितं (३८.) पृथ्व्यश्मानमुपदधाति
विमान इति । अध्वर्युराग्नीध्रगृहादक्षिणदिशि पृथ्या संलग्नं पृश्निं तनुं वृत्तं चित्र-
वर्णं वा पाषाणं विमान इति ऋग्वेदेनोपदध्यादित्यर्थः ॥ विश्वावसुदृष्टा आदित्य-
देवत्या त्रिष्टुप् आदित्याध्यासेनाश्मा स्तूयते । एषोऽश्मादित्यतूपेण दिवोऽन्तरि-
क्षस्य मध्ये अस्ते तिष्ठति असौ वाऽआदित्योऽश्मा पृश्निरमुमेवैतदादित्यमुपदधा-
तीति [१.२.३.१४.] श्रुतेः आहवनीयो द्युलोकः गार्हपत्यो भूलोकः तयोर्मध्ये
आग्नीध्रमन्तरिक्षस्थानीयं तत्र स्थितत्वादिवो मध्ये अस्ते तथा च श्रुतिः [१.२.३.
१४.१५.] अन्तरेणाहवनीयं च गार्हपत्यं चोपदधात्ययं वै लोको गार्हपत्यो द्यौ-